

De rijke : Mieke's bepeinzing op het hooiland – J.J. Cremer

Het handschrift is in het bezit van de Koninklijke bibliotheek en is gedateerd 4 augustus 1860. 3 fol.

1e druk in: Nederlandsch magazijn, januari 1861. Amsterdam: Gebr. van Es, 1861. p. 12-14. Met afb. en noot.

2e druk in: Een Betuwsch klaverblad. Gedichtjes. Schiedam: H. A. M. Roelants, 1863. p. 23-44. Met afbn.

3e druk in: Gedichtjes. Amsterdam: G.L. Funke, 1874. p. 42-55.

4e druk in: Het orgel : gedichtjes, gelegenheidsstukken. Amsterdam: Noothoven van Goor, 1881. Romantische werken no. 14. p. 259-264

5e druk in: Gedichtjes. Arnhem - Nijmegen: Gebroeders E. G. & M. Cohen, 1883. p. 46-59.

6e druk in: Gedichtjes. Arnhem - Nijmegen: Gebrs. E. & M. Cohen, 1888. 3e druk. p. 46-59.

7e druk in: Emma Berthold en Boer en edelman. Leiden: A.W. Sijthoff, ca. 1890. 2e druk. p. 268-274. Vijftig-cents-editie, no. 23.

8e druk in: Emma Berthold en Boer en edelman. Leiden: A.W. Sijthoff's uitg.-mij, [ca. 1908]. 3e druk. p. 268-274. Vijftig-cents-editie.

9e druk in: Emma Berthold en Boer en edelman. Leiden: A.W. Sijthoff's uitg.-mij, [ca. 1908]. 3e druk. p. 268-274. Bibliotheek van Nederlandsche schrijvers. (n.b. 2x 3^e druk).

10e druk in: Emma Berthold en Boer en edelman. Leiden: A.W. Sijthoff's uitg.-mij., ca. 1938. 4e druk. p. 268-274. Romantische werken.

Advertentie in: Nieuwe Rotterdamsche courant, 5 maart 1863:

DOOR DE UITGEVERS IS VERZONDEN:
de Januarij-Aflevering
VAN HET
NEDERLANDSCH MAGAZIJN,
UITGEGEVEN ONDER BESCHERMING VAN
H. M. de Koningin der Nederlanden.

INHOUD:

TEKST. Drie dagen uit het beleg van *Geertruidenberg*. Eene krijeshistorische schets, door **LODEWIJK MULDER**. — *Rosa Bonheur*, door **Mr. C. VOSMAER**. — Een tooneel ten huize van *Joan de Witt*, door **A. ISING**. — Versteende dieren in *Griekenland*. — De Rijke, *Mieke's* bepeinzing op het hooiland, door **J. J. CREMER**. — Wandeling door een gedeelte van *Friesland*, door **P. H. WITKAMP**. — Twee Keizers aan den *Amsterdamschen IJkant*, door **P. H. WITKAMP**. — Aan-
dreden Bruiden. — Het steen te *Antwerpen*, door **A. SNIEDERS**. — Vriendschappelijke praatjes, door **ALEX. V. H.** — *Tollens* herdacht, door **S. J. VAN DEN BERGH**. — Hoe de *Herbergier* uit de *Gouden Druij* zijn portret liet maken, door **G. KELLER**. — Een kljke op *Fianen*, door **A. ISING**.

GRAVUREN. Allegorie op het jaar 1861, van **Chr. ROCHUSSEN**. — *Prins Maurits* en *Prins Frederik Herdrik* in de Schans op den *Steeelhoofschan Dijk*, van **J. M. SCHMIDT CRANS**. — *Rosa Bonheur*. — *Mevrouw Buat* ten huize van *Joan de Witt*; naar de Schilderij van **H. HOLLANDER**. — *Mieke's* Bepeinzing op het Hooiland, van **J. M. SCHMIDT CRANS**. — De *Wijmerts* te *Workum*. — De *Groote- of Geertruidakerk* te *Workum*. — *Stadsomroeper* te *Workum*, Lijkbaar der *Metselaars* en *Glasenmakers* te *Workum* en *Staf* van den *Workumschen Brandmeester*, van **W. HEKKING Jr.** — Het Steen te *Antwerpen*, van **J. SCHAUMBURG**. — *Nieuwe Schetsen* van **ALEX. V. H.**, *Vriendschappelijke Praatjes*. — Standbeeld van *Tollens* te *Rotterdam*. Monument op het Graf van *Tollens* te *Rijswijk*, van **J. M. SCHMIDT CRANS**. — Tusschen twee *Vuren*, van **J. M. SCHMIDT CRANS**. — *Vianen*, van **JAN WEISSENBRUCH**.

Men zie over dit Nationale Werk de gunstige Recensien in: *het Zondagsblad* 20 Januarij 1861. — *Algemeen Handelsblad* 8 Febr. 1861. — *Handelsblad van Antwerpen* 31 Januarij 1861 en 8 December 1860. — *Nederlandsche Spectator* 15 December 1860. — *Amsterdamsche Courant* 1860 enz., enz., enz.

Bij alle Boekhandelaren te *Rotterdam* en elders staat de **Inteekening** open.

Prijs per Deel van 50 à 60 Bladen met meer dan
150 Groote HOUTGRAVUREN f 5.

Amsterdam,
DE UITGEVERS

Laurens Coster, 1862:

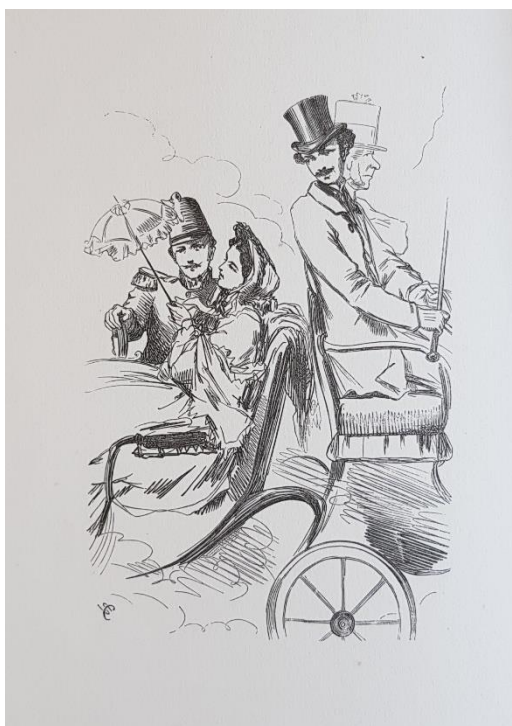
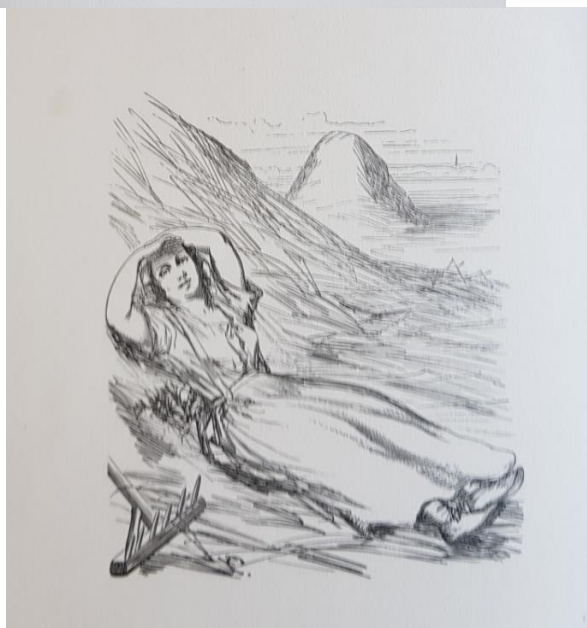
De Typographische Vereeniging: *Boekdrukkunst, de Grondzuil der Verlichting*, te Arnhem, hield hare 13de jaarlijksche vergadering op maandag den 13 Jan. ll. in de kleine concertzaal van het gebouw Musis Sacrum.

Volgens het Programma, was de wijze van feestviering verdeeld als volgt:

Ten half negen ure opening door den President. — Verslag der vereeniging door den Secretaris. — Ons Vaderland, zangstuk. — *Het losse Schot*, blijspel in 1 bedrijf. — *Taratatschingiskan*, chansonnette comique. — De Rijke, *Mieke's bepeinzing* op het Hooiland. — *Het landhuis aan den grooten weg*, blijspel in 1 bedrijf. — Nieuwjaarswensch. — Deze blijspelen en voordragten werden afgewisseld door muziek en zang, en besloten met een Bal, dat des morgens ten zes ure eindigde.

Deze bijeenkomst kenmerkte zich bijzonder door feest-

Afbeeldingen uit het Betuwsch klaverblad 1863:

De tijd, 13 april 1869:

gevraagd heeft, maar dat hij die alleen van de Cortes zou hebben aangenomen. Thans verlangt hij slechts maar rust. Eene heere Carlisle heeft gepogd het garnizoen van Seo de Urgel, welke uit vier kompanijen bestaat, te overrompelen; zij werd echter met groot verlies geslagen.

FLORENCE, 12 April. De heer Cadorna is benoemd tot gezant te Londen, de heer Corti tot gezant te 's Gravenhage, de heer Carutti is benoemd tot staatsraad en als gezant van Washington naar Madrid verplaatst, en wordt op eerstgenoemde post vervangen door den heer Bertinat; de heer Barbolani is tot gezant te Konstantinopel benoemd.

BRUSSEL, 12 April. Gisteren avond zijn te Seraing de zamenscholingen door de troepen uiteengedreven; enige personen werden gewond; er hebben ook enkele arrestatiën plaats gehad. De stand van zaken heeft een gunstiger aanzien. In de naburige steenkolenmijnen wordt gearbeid.

ROME, 11 April. Z. H. heeft heden morgen ten 7½ ure een stille Mis opgedragen in de St. Pieter, in tegenwoordigheid eener ontelbare menigte. Vervolgens is het *Te Deum* gezongen en heeft de H. Vader van de trappen des altaars den zegen gegeven. Na de godsdienstige plegtigheid heeft P. IX met de voornaamste personen van het hof en het korps-diplomaat een dejeuner gebruikt, door het kapittel van St. Pieter aangehouden. De gezondheid des Pausen is nitmuntend. Rome viert met onbeschrijflijke geestdrift feest. Het weder is overheerlijk. De H. Vader heeft een amnestie laten afkondigen.

TWENTSCHE BRIEVEN.

**** 2 April 1869. (1)

Mijnheer de Redakteur!

Toen mij onlangs de *Enschedesche Courant* van 10 Maart jl. in handen kwam, dacht ik onwillekeurig aan die *keijzerjes*, die harder schreeuwen, naarmate meer er minder partij van neemt. Even als de kleinste dorpsschoolmeester zich dikwerf bij de zijnen als den grootsten autokrat aanslelt, evenzo dekreteert de *Enschedesche Courant* voortdurend de partijbelangen der liberalen als het hoogste gebuk voor Nederland, zonder zich ooit de moeite te getroosten om daarvoor het geringste bewijs te leveren; dit acht zij dan ook overbodig, wijl zij buiten Enschede en de onmiddellijke omgeving slechts bij uitzondering en dan nog schier alleen door hare vrienden gelezen wordt. In bovengenoemd nummer keft zij aanhoudend tegen »de woede der oppositie!», stegen de woedende aanvallen der konservatieven en schijnt haar reeds de schrik om het hart te zijn geslagen alleen bij het lezen der Twentsche Brieven in *de Tijd*. Hare lezers worden dan ook ernstig gewaarschuwd tegen de gevaren, die harer partij met Juni bijven het hoofd hangen. Immers, het zijn hare eigene woorden: »de tegenpartij die vooral in ons distrikt alles wat mogelijk is om de kracht der liberale beginselen (!), die Twenthe groot en voorspoedig maakten (*sic!*), te ondernemen. En wie nog twijfelen mogt aan dit ons beweren, hij leze slechts de brieven, die uit ons distrikt aan de *Tijd* worden gerigt, en waarin het stelsel van verdachtmaking op ergerlijke wijze wordt toegepast.» Ellieve, waar blijven de bewijzen? Of schijnt er dat bij u even als bij de liberalen in 't algemeen minder op aan te komen: onwaarheden uit verdachte bronnen zonder onderzoek overnemen, lasteren, verdacht maken er blijft altijd iets van hangen, (adres aan X in de *Twentsche Courant* dezer dagen), dat schijnt liberale praktijk, daarin apen de kleine de groote bladen na, *partout comme chez nous*, dat zijn de liberale beginselen, zooals ze ten minste door de *Enschedesche Courant* verkondigd worden. Een voorbeeldje uit dit eigen nummer: »Tweeheren, neemt er nota van, sonze afgewarigde, de heer Kalf, heeft voorshet behoud van het ijkkoon gestemd. Niet halzo onze van der Linden.» *O detestanda lues et inexcusable crinida!* Welk verzijp! Is u dat ernst, *Enschedesche Courant*, of is het slechts boerenbedrog, kwakzalverij? Zoo 't het laatste is, dan toont het de mate uwer eerlijkheid en het gehalte uwer beginselen. Is 't daarentegen ernstig gemeend, is 't bezorgdheid voor de winkeliers, waarom niet liever gewezen op die miljoenen uit de oost-indische baten, die de liberalen door hunne slooppings-politiek jaarlijks voor het moederland willen doen verloren gaan, om ze in handen van partikulieren, somtijds fortuinzoekers en vreemden, te spelen? Waarom dan niet gewezen op zoo vele andere belastingen, die in het belang van 't mindere volk en der winkeliers dringender herziening eischen? Hebt zij hier het stelsel van verdachtmaking niet op ergerlijke wijze tegen den heer Kalf toegepast?

Maar te lang reeds heb ik mij met de *Enschedesche Courant* bezig gehouden. Ten spijt van haar, en al kreeg zij er ook eene beroerte van, want zij ziet nu reeds overal *woedende aanvallen*, zal de katholieke Kiesvereniging in Twenthe tot stand komen, maar alleen, om met *verijke middelen*, die het daglicht kunnen lijden, met *loyale openbaring*, — niet zooals de twentsche liberalen bij den laatste verkiezingstrijd met schandelijke schotschriften over *biecht* en *kloosters* tegen Mr Vos de Wael optraden — den strijd te aanvaarden. Want juist dat openlijk optreden van geachte mannen moet eindelijk eens een krachtigen dan zetten tegen de walgelijke, niet zelden eerlooze en zeer zeker in geen ander land ter wereld door publiek of wetgeving getolereerde, *naamloose lasterlijke aanvallen* tegen

1) De geachte schrijver van dezen brief gelooft het te verschonen, dat wij, wegens overvloed van stof, de plaatsing eenige dagen hebben moeten uitstellen.

personen (zooals X. nog dezer dagen in de *Twentsche Courant* tegen de katholieke Kerk) en pogingen tot opzettelijke misleiding van de kiezers omtrent 's lands hoogste belangen. Passen de weldenkenden, allen te zamen en ieder afzonderlijk, dat beginsel toe van loyale openbaarheid, — laten zij die schuchterheid varen van hun naam te noemen, geven zij bij de verdediging hunner beginselen ook hun eerlijken hollandschen naam tot waarborg, — geen twijfel of de overwinning zal eindelijk door ons behaald worden. Want overal en zoo ook hier hecht het volk zich aan namen, wanneer deze getuigen van den moed hunner overtuiging, van bekwaamheid en van nationalen zin. Nieuws uit ons distrikt het volgende:

Even als de liberale minister Fock, om de wet op het openbaar onderwijs *eerlijk* uit te voeren en de katholieke ouders gerust te stellen, den ultra-liberalen, modernen ex-dominé Moens tot schoolopziener heeft aangesteld, even zoo heeft hij ter *eerlijke* uitvoering der Grundwet, die gelijke aanspraak op ambten en betrekkingen geeft aan de belijders der verschillende gezindten, de gemeente Ootmarsum, die misschien voor drie vierden katholiek is, voor den druk, dien zij langen tijd onder den, nu ontslagen burgemeester had doorgestaan, schadeloos gesteld door de benoeming van een..... protestantschen burgemeester!

Met de volksbeschaving en verlichting gaat het hier ook nog altijd vooruit. Op een der Zondagavonden — den laatsten maar ik meen — was er in de beurszaal te Almelo volksvoorzitting tegen 5 cents entrée in vertering, waarbij de fabriekarbeiders van *beiderlei* kunne zich perfect geamuzeerd hebben (?) Immers dominé André de la Porte las uit de Betuwsche Novelle van Cremer de droomerijen voor van eene boerenmeid, die in hare liefde jegens den graaf en Piet van tijd tot tijd verdeelt, eindelijk bij de herinnering der liefkozingen, die zij voortdurend van Piet ontving, voor dezen laatsten geheel gewonnen werd. Schrijver dezes wil noch de Novelle, die hij niet gelezen heeft, noch de bedoelingen van den auteur of voorlezer in het minst veroordeelen, maar zeker is het, dat het fabrieksauditorium vooral bij die passages, die *zijn gevoel* meer levendig trof, daverend toejuichte, en dat zoovele genooddelijke Protestanten uit de stad en omstreken zich daarover hoogelijk goegerd hebben, dat een *predikant* voor *zulk* gehoor *zulke* Novelle kon voorlezen, en vele dit ook door luide afkeuring te kennen gaven.

De *Twentsche Courant* verschijnt tegenwoordig geregeld zonder binnen- of buitenlandsche berigten, waarschijnlijk wegens plaats-gebrek. Echter heeft zij ruimte genoeg om ingezonden stukken op te nemen, eindigende met regels als deze:

»En wanneer het nu ook werkelijk moogt waar zijn, zooals X beweert, dat er heden op Witten »Donderdag wederom te Rome de Banvloek over »alle niet-Katholieken is of wordt uitgesproken »—moge die vloek dan in het Vaticaan weer »galmen — hier in Twenthe hooren wij hem niet!»

Dit stuk wordt geplaatst, nadat de Zeer Eerw. deken, acht dagen te voren, in dezelfde *Courant* het beweren van den genoemden X heeft gekenmerkt als een infame leugen. De »vriend van verdraagzaamheid» had dus een week tijd gehad om die zinsnede te schrappen, maar noch hij, noch de redaktie van dit blad scheen dat geraden te vinden. Deze ergerlijkheid wordt nog grooter als men bedenkt dat de *Twentsche Courant* een katholieken uitgever heeft. Men zou het aan den inhoud niet zeggen, en ik schroom niet mijne verantwoordiging daarover onbewimpeld uit te spreken. Voor ons Katholieken is het dubbel hinderlijk, zulke dingen te moeten lezen in een blad van een onzer geloofsgeenooten, en dachten allen er over als ik, de *Twentsche Courant* zou onder de Katholieken welra geen enkel geabonneerde meer tellen. Ik verwacht dat het spoedig zoover komen zal.

Ten slotte eindig ik met de opmerking, dat in het noord-westelijk gedeelte van ons distrikt eene nieuwe katholieke parochie is opgericht, die voor haren kerkbouw de hulp van weldadige Katholieken nog zoo dringend behoeft. Mogt uw rubriek: Giften voor de kerk van Vroomshoop nog menig edelmoedig hart opwekken om die volslagen arme gemeente door geldelijke bijdragen te hulp te komen, dan zult ge ook in dezen tot een allerheilzaamst doel hebben medegewerkt.

BUITENLANDSCHE BERIGTEN.

FRANKRIJK.

PARIS, 10 April. In antwoord op de door den heer Jules Favre tot de regering gerigte vragen, heeft de minister de Lavalette in het Wetgevend Lichaam geantwoord, dat de toestand in Tunis duister is, en dat het moeilijk is om de inkomsten te begrooten, nochtans schat hij die op 15 à 20 miljoen en de renten der buitenlandsche schuld op een gelijk cijfer. Frankrijk zal blijven voortgaan om de regten der Fransen te bewaken, maar kan niet afhankelijk worden gesteld van partikuliere ondernemingen. Omtrent Duitschland, zeide de minister, dat met dien Staat geene enkele speciale onderhandeling wordt gevoerd. Dit kan als bewijs gelden, dat de oprechte begerte gekoesterd wordt om de goede verstandhouding met dien Staat te handhaven, door elke innenging te vermijden in zaken van een zuiver duitisch karakter.

Uit veranderingen, als die in Duitschland hebben plaats gehad, ontstaat, voordat men tot rust is gekomen, een tusschentijdvak van wrijving van gedachten, wenschen en teleurstellingen. De tijd kan daarvoor alleen genezing brengen.

—, dito 1838	Dito dito dito gestemp. 70	—	—
and. Credit	Nation. Hypoth. Bank. 4	pe.	—
ank-Aktien	Groote Russ. poort. Maats. 3	pe.	202 1/2
tion 235.25.	Hypothec. Obligatien 4 1/2	pe.	—
350. Nano	Russ. Spoorw. Jeles dno 3	pe.	158 1/4
	1 ^o del. Or. 1000 Leen. 1865	pe.	193 1/4
pe. Nation.	Dito dito £ 100	pe.	78 1/2
Lombard.	1 ^o del. Or. 1000 Leen. 1865	pe.	78 1/2
1862 85 1/4	Dito dito £ 100 5	pe.	78
9 pc. Paris	D ^o Russk. Chark. a 1000 5	pe.	78 1/2
1882 87 1/2	Dito dito a 100 5	pe.	78
	Sp. Mosk. Jemel. Leen. 1865	pe.	76 3/4
51 1/2, 5 pc.	Dito Clarkow. Azow . 3	pe.	—
1864 119.	Polen Warsch. Dromb. . 4	pe.	—
tr. Metalle	Oostenr. Nation. Bank Aand. 3	pe.	701
pe. Amerika	1 ^o del. Or. 1000 Leen. 1865	pe.	129 1/2
pe. dito 1874	Fr. Oost. Spoorw. Maats. 3	pe.	77 1/2
	Zuid. Ital. Spoorw. Maats. 3	pe.	77 1/2
	Uitl. Cent. Spoorw. Maats. Orig. Aand.	pe.	106 1/2
	Dito dito dito (ert. van dito	pe.	—
	Dito dito Const. Oblig. 7	pe.	—
	Dito dito Relemp. dno 6	pe.	—
	Aand. Aand. Sp. dno Sectie 7	pe.	—
	Dito Debetures	pe.	25 1/2
	Dito 7 pe. Geem. mol. 1 blig.	pe.	—
	St. Paul en Pac. Sp. Ob. 1e Ser. 7	pe.	68 1/2
	Dito dito 3e 7	pe.	66
	Dito dito Geem. 7	pe.	66
	Dito dito 1869 7	pe.	66 1/4
	Aand. Erie Spoorw. Maatsch. 21	pe.	22
	Aand. Geneseech. Bead. 1e A.	pe.	—
	Dito dito	pe.	—
	Aand. N. Kan. 3 pe. 75, dito 4	pe.	45
	Cent. Chic. N. W. Sp. 75 1/2, Cent. Philad. 102 1/2	pe.	91 1/2
	6 pc. Amerika 1884 83 1/2, Rusl. 1867 2 nig. 62 1/2	pe.	4 1/2
	pe. geveerd. Ind. Nov. 92 1/2, Mosk. Smol. 177 1/2	pe.	—
	Amerika 1774 86 1/2, 1/2, dito 1832 87 1/2	pe.	—
	De Buitenlandsche fond. waren iets aangenomen	pe.	—
	van prijs. Buitenlandsche over 1 geheel lager, inzonder-	pe.	—
	heid Spaansche en Portugesche fonden.	pe.	—
	Koers van het Geld: Beleming	pe.	Prolongatie
	6 pc., Diskont 2 1/2 pc.	pe.	—

INGEZONDEN STUKKEN.

Aan de Redakteur van «de Tijd».

Mijnheer de Redakteur!

In het nummer over courant van 13 April staat, in de «Twentsche brieven», dd. 3 April, eene tirade over eene voorlezing door mij alhier gehouden, die ik niet stilzwijgend mag laten voorbijgaan.

Het geheele artikelje toch, in den stijl der zuur-zoete gemoedelijkheid opgesteld, is van het begin tot het einde eene scheeve voorstelling van de werkelijkheid, die al den schijn heeft van opzettelijk te wezen.

Dat ik op die volksbijeenkomst in de beurszaal te Almelo, op een Zondag avond, gelezen heb, en wel voor fabriekarbeiders (toch niet uitsluitend voor deze!) van beiderlei kunne; — dat is waar. Dat ik iets van *Cremer* gelezen heb, van den Betuwschen Novellendichter — dat is ook waar. Maar de S. verzwijgt dat er ook te voren nog gelezen is door een ander, en wat er gelezen werd en door wien. Verzwijgt dat ik zelf na de pauze eerst ben opgetreden met de voordracht van Gónestet's «Arme Visschers». Deze beide feiten toch zouden reeds genoeg geweest zijn om het venijn, over het Twentsche opstelletje uitgestort, onschadelijk te maken. Voorts schijnt de S. niet eens precies te weten, wat ik ten slotte van *Cremer* voorgelezen heb. Namelijk, niet eene novelle van dien reinsten en gemoedelijksten van onze Nederlandsche auteurs, maar een klein gedichtje, in Over-Betuwschen tongval en getiteld: «de Rijke», waarvan — trouwens wie kent het niet? — de duidelijke strekking is: dat het gek te vinden is voor ieder in zijn eigen stand. Mij dacht, als tegenhanger van de «Arme Visschers», scheen dit onderwerp nog niet zoo on gepast, zelfs niet voor dat gehoor. Dat niet allen uit mijn auditorium (ruim 600 personen) die strekking gevat hebben, is ontwijfelbaar; maar ik vraag vrijmoedig of de schuld aan hen lag, of aan *Cremer*, of aan mij? De voorstelling van uwen briefschrijver, alsof ik voor zeer onontwikkelde van beiderlei kunne (met welke bedoeling!) een tafereel had opgehangen van eene boerenmeid, die in hare liefde jegens den graaf en Piet van tijd tot tijd verdeeld, eindelijk door de herinnering der liefkozingen, die zij voortdurend van Piet ontving, voor dezen laatste geheel gewonnen werd!... Zie, Mijnheer de Redakteur! dat vind ik — en gij! — eene leelijke insinuatie, al ware niet daarmee de inhoud van het gedichtje zeer onjuist weergegeven. Ieder, die *Cremer* kent, al kende hij soms «de Rijke» niet, zal dat laatste wel begrijpen. Maar uw Twentsche briefschrijver schrijft voor een publiek, dat in den regel *Cremer* niet kent, en dat maakt de zaak....

Uit het bovenstaande blijkt genoeg, of dat S. volstrekt niet op de hoogte is van en stellig niet tegenwoordig was bij de bewuste lezing — en dan moest men liever zwijgen. Of dat hij niet opzet het een en ander achterwege laat en andere dingen in een daglicht stelt, waardoor het geheel den schijn verkrijgt van iets ergerlijks te wezen, ten einde alzoo gelegenheid te hebben om uit eene op zich zelf zeer onschuldige zaak verrijf te zuigen.

Blijkbaar schant hij zich dan ook (ofschoon zeker geen Protestant) bij die «vele gemoedelijke Protestanten, die zich hoogelijk geïnteresseerd hebben dat een predikant enz.» Och, Mijnheer de Redakteur! er is eene gemoedelijkheid, waarvan een man met een eerlijk gemoed ziekelijk zou worden.

Wat *Cremer* geschreven heeft, daarover behoeft zelfs een predikant of een pastoor, als hij het voordragt, zich niet te schamen.

Eindelijk kan ik uwen Twentschen briefschrijver de verzekering geven, dat deze volksvoorzittingen, waarvan dit jaar slechts twee proeven genomen zijn, en die alhier door zeer vele achtenswaardige, ernstige en gemoedelijke menschen krachtig ondersteund worden, in het volgende winter-seizoen geregeld zullen worden voortgezet.

Ik heb de eer te zijn, Mijnheer de Redakteur, Almelo, UEd. dienstw. dienaar 27 April 1869. D^r. ANDRÉ DE LA POTTE.

Predikant.

[Wij verleen aan het bovenstaande plaats, omdat wij den schrijver de gelegenheid niet wilden onthouden om ter dezer plaatse zijn bezwaren kenbaar te maken tegen een opstel in ons blad, waarin over hem werd gesproken. In vele punten verschillen wij echter niet van hem gevoelen. Daargelaten of wel de novellen, door den heer de la Porte zoo onvoorwaardelijk aangegeven, zonder onderscheid onberispelijk zijn, hebben deze volksvoorzittingen haar gevaarlijke zijde; de ondervinding heeft geleerd dat, als de volksklassen daar eenmaal smaak in hebben gekregen, het karakter der voordrachten somwijlen verandert, en geheel gaat afwijken van het programma, dat de eerste sprekers zich hadden gesteld. Wat deze hebben voorgelezen kan onschuldig wezen, waardoor toch niet belet wordt dat na hen anderen kunnen komen, die zeer schadelijke stellingen verkondigen. Wij zijn niet zulke ondernemingen evenmin ingenomen als onze geachte twentsche korrespondent.

Ten slotte zij hier bijgevoegd, dat die korrespondent iemand is, ver verheven boven aantijgingen, als in het medegedeelde stuk tegen hem voorkomen, en niets in zijn brief, naar onze meening, den toon en de uitvalen wettigt, die de heer de la Porte zich ten zijnen opzigte veroorlooft. RED.]

ADVERTENTIËN.

Vijfen-Twintigjarige Echtvereeniging
VAN
B. PAANAKKER
en
M. VERHEIDEN.
HAARLEM, 1 Mei 1869. (1465)

ONDERTROUWD:
J. W. M. VAN GENT
en
M. J. M. T. MELIER.
SCHIEDAM, 30 April 1869. (1468)

GETROUWD:
EMILIUS ANTHONIUS AUGUSTINUS
CHRISTIANUS BOREL
met
SUSANNA CATHARINA ADOLPHINA
WATTHAU.
AMSTERDAM, 29 April 1869. (1472)

GETROUWD:
N. L. J. BRUINSMA,
Notaris te Nes op Ameland,
en
J. P. VAN EYNDHOVEN.
NIEUWKOOP bij ALPHEN, 27 April 1869.

GETROUWD:
G. J. VAN LOON
met
A. M. VAN HAL.
OOSTERHOUT, 27 April 1869. (1469)

(1473) Voorspoedig bevallen van een ZOON
THERESIA JOANNA OVERMEER—MULDER.
MARXUM, 28 April 1869.

(1467) Heiden overleed tot onze innige droefheid, na eene kortstondige ziekte en voorien van de BH. Sacramenten der Sterfenden, onze dierbare Behuwdbroeder, de WelEerw. Heer PAULUS PHILIPPUS JACOBUS VAN GREENSEN, Pastoor van Stryp, in den ouderdom van bijna 67 jaren.
A. DE VETH,
HELMOND.
25 April 1869. Wed. J. A. VAN GREENSEN.

Boekhandel van DEKKER & VAN NELLE
Van de pers gekomen:
EEN VERSCHIEDEN NEERGELEGD AAN DE V
DOOR
J. G. H. C.
R. K. Priester en Pastoor
f. 0.75. Gebonden in linn

Boekhandel van C. L. VAN LANGEN
Verschenen en alom verkrijgbaar:
HET STREVEN DER IN
EEN WOORD AAN NEDERLAND
DOOR
Mr. H. A. DES AMORIE
Advocaat te Rotterdam
Prijs

KOMEN DE MENSCHEN
De moderne leer der ontwikkeling van het mensch getoetst aan wetenschap en ervaring, op
door **P. J. F.**
Prijs 3
TE AMSTERDAM, BIJ C. L. VAN LANGEN

zij dikwijls bij zich ontvangen. Deze kunnen den niet ake doen dan door eenige goudstukken of minstens één de ontvangst van het verzoek laten blijken. Die het naliet, zou als een onopgevoed man beschouwd en niet spoedig meer door die dames geïnviereerd worden. Ook de feesten, die de rijke lieden geven, hebben een beter nevendool. Bij de bazaraankopen voor hetzelfde oogmerk heeft het volgende plaats. De voornaamste dames, dikwijls van de aanzienlijkste europesche geslachten, spelen daar voor koopvrouwen, en wee degenen onder hare bekenden of gasten, die zich niet vertoont, om zich eenige snuisterijen zonder afdingen te laten aanpreken. De dames vinden er het grootste genoegen in, aan bekende heeren alles tegen den hoogsten prijs kwijt te worden, om ze later voor hunne mildheid te kunnen prijzen. Dikwijls wordt een mensch zonder een greintje godsdienst op zulke wijze gebonden, voor godsdienstige en weldadige doeleinden bij te dragen, wat hij anders volstrekt niet zou gedaan hebben.

In Parijs vinden jaarlijks eenige honderden van zulke *sermons de charité*, verlottingen of bazars plaats, waaraan telkens 10, 20 of meer dames deelnemen en waar eenige duizende franken, dikwijls 10 à 15000 fr. en meer worden opgebracht. Voor vele inrigtingen bestaat ook een beschermvereniging van dames, die jaarlijks een bepaald som bijdragen. Zoo staan b. v. de hertogin Tascher de la Pagerie en de gravin Werner van Mérode aan het hoofd van de beschermvereniging voor de deitsche katholieke inrigtingen der Villette (kerk der Jezuïeten, groote meisjesschool en pensionaat, weeshuis en herbergving voor de dienstmeisjes en de onderwijzeressen) en brengen hiervoor 's jaarlijks 20 tot 30,000 fr. op. Zoals in Parijs, is het ook in de provincien. Overal hebben de godsdienstige inrigtingen met de dringendste behoeften des levens te worstelen. Wat het grootste getal en de voortreffelijkheid derzelfde betreft, acht de schrijver het bijna onnoodig op te merken, dat de provincie hierin bij de hoofdstad hoegenaamd niet achterstaat; de meeste belangrijke moederhuizen en eenige andere groote inrigtingen bevinden zich in de provincien, vanwaar thans zulke godsdienstige ondernemingen uitgaan. De Kerk is nog de eenige magt, de eenige instelling in Frankrijk, die niet geocentraliseerd is en nooit worden kan en bijgevolg aan de toekomst behoort. Vooral moet de echt christelijke voorkomendheid die in alle parijische en in de meeste andere fransche ziekeninrigtingen heerscht, geprezen worden. Men behoeft slechts ziek te zijn, om onmiddellijk na de aanneming opgenomen en kosteloos verpleegd te worden. De zieke, van welke natie, stand of afkomst hij ook zij, is van bijstand en verpleging verzekerd, zoodra er slechts een persoon is, die zich zijner aantrekt en de aanneming doet, wanneer hij dit zelf niet meer doen kan. Men betreurt het dat deze voorkomendheid in de ziekenhuizen en de toename der een zoo bereijwillige verzorgingshuizen voor ongelukken en toebijdragen om de litzinnigheid, de wanorde en onvoorzigtigheid der lagere standen te bevorderen, ofschoon er zooveel onder hen zijn, die bij een weinig orde en spaarzaamheid zich een rustigen ouderdom konden bezorgen. Zulke misbruiken zijn echter bij geen enkele der menschelijke inrigtingen te vermijden en men mag dus om die reden de ongelukkigen niet aan hun ellendig lot overlaten en van gebrek laten omkomen.

INGEZONDEN STUKKEN.

Aan de Redactie van »de Tijd».

Ik verzoek beleefdlijk het volgende in uw geacht blad te plaatsen.

Uw Twentsche korrespondent heeft in het nummer van 13 April een en ander medegedeeld betreffende een voorlezing, door den predikant André de la Porte te Almelo gehouden, en daarbij uit doen komen, hoe gemeoedelijke Protestanten er zich over geërgerd hebben dat een dominé zich leende tot het voordragen eener novelle van Cremer, waarin de hoofdrol wordt gespeeld door een boerenmeisje, die verliefd is op een graaf, en een jongen, die Piet heet. Naar aanleiding daarvan komt in het nummer van 1 Mei een schrijven van genoemden predikant voor, dat krielt van ongerijmdheden en onwaarheden.

Ik mag niet verhele dat ik van uwen Twentschen korrespondent een wederantwoord had verwacht. Welligt beschouwt hij de zaak als te luttel, doch ieder heeft zijne zienwijze, en het komt mij voor dat het niet overbodig is met een enkel woord op de aangelegenheid terug te komen.

De predikant noemt Cremer »den reinsten en gemeoedelijksten van onze Nederlandsche auteurs.» Wat hij onder *zijne* auteurs verstaat kan ik niet beoordeelen, doch dat Cremer omgegronde reden niet tot de onzen kan behooren, zal hem wel niet onbekend zijn, en daarom staat het hem geenszins vrij een publiek, dat Cremer niet kent — van die onderstelling gaat hij uit — met hooge woorden om den lijn te leiden. Om de zaak duidelijk te maken veroorloof ik mij enkele zinsuuden van den predikant te herhalen.

«Uw Twentsche briefschrijver,» zoo zegt hij, »schrijft voor een publiek, dat in den regel Cremer niet kent en dat maakt de zaak...» — «Blijkbaar schuurt hij zich dan ook (ofschoon zeker geen Protestant) bij die vele gemeoedelijke Protestanten, die zich hoegelijk geërgerd hebben dat een predikant enz.» — «Er is een gemeoedelijkheid, waarvan een man met een eerlijk gemeoed zeeziek zou worden. Wat Cremer geschreven heeft, daarvoor behoort zelfs een predikant of een pastoor zich niet te schamen.»

Ik weet niet in hoever een modern predikant zich over dergelijke voorlezingen te schamen

heeft, doch ik acht het wel opmerkelijk dat gemeoedelijke Protestanten zich over hunne predikanten schamen en dat die predikanten daar zeeziek van worden. Het is ongetwijfeld veel onschuldiger om, bij ontstentenis van eigene geestprodukten, als een soort van rederijker, met Cremers *Blinde Hoortjens* en *kriekende kriekens* op te treden, dan, zooals dominé Réville van Rotterdam, den franschen tooneeldichter Victorien Sardou te verheerlijken, doch dit neemt niet weg dat een predikant, die zich niet schamt den katholieken lezers van de *Tijd* Cremer als de *superlatius* van reinheid en gemeoedelijkheid voor te stellen, al heel wat onreinheid moet kunnen verdragen.

Een voorbeeld zal voldoende zijn om dit te bewijzen.

Een der boekjes van Cremer bevat een reeks van kleine verhalen, door hem »zes schetsen in ééné lijst» genoemd. In die zes schetsen schetst hij zes kerkelijke of godsdienstige rigtingen van onzen tijd, en in de eerste leest men o. a. het volgende:

«Woelend, woelend kan ik worden,» denkt een Roomsch-Katholiek die de mis gaat bijvoegen, «wanneer ik hen zie stroomen naar onze kerken, die kettens. Zijn het niet onze kerken! Wie hebben ze gebouwd? Wij. Wie hebben ze ons onnemen? Wie hebben onze altaren, onze heilige beelden, onze heilige relikwieën verwoest? (1) Dat hebben zij gedaan, zij, die kettens! Mogt de heilige Moeder Gods ze toch vernietigen; mogten al de heiligen zich verenigen en de daken der ons ontrode gelooven doen instorten, opdat ze verpletten werden, in ééné verpletten, die kettens!»

Na deze alles behalve gemeoedelijke alleenspraak van den Roomsch-Katholieken, die de mis gaat bijvoegen, in tegenstelling van den gemeoedelijken *Roomschgezinde*, die dit niet doet en daarom natuurlijk veel beter is, verhaalt Cremer, in zijn eigenaardigen trant, hoe een bevallig burgermeisje, verzoet op het schaatsenrijden, door haren minnaar, die geen tijd meer heeft, alleen gelaten wordt en met een ander jongman in kennis komt.

«Weinige schreden van de plek waar wij de jongelieden gehoord hebben,» zegt hij, «stond een rijzig jongman uit den meer geroeden stand. De schansen hingen hem over den arm, en, zoo iemand ongezien zijne gangen seker het laatste nu hadde nagegaan, hij zou hem zijne schreden naar de heilige B. kerk hebben zien rigten, waar hij, na den priester zijne zonden te hebben beleden, kuitschelding dier zonden erlangd had. Prevelende was hij naar huis gegaan, om zich weinige minuten later naar de isbaan te spoelen, waar wij hem op den wal, in Netjes nabijheid hebben aangetroffen.»

Nu volgt een beschrijving van het plezierigtogte op het ijs, dat tot in den avond duurt; en de reinste en gemeoedelijkste auteur laat ten half elf ure het meisje in deerniswaardigen toestand op een hoerwagen naar huis brengen door den jongman, die er zich met een: »zie zoo, juffer, we zijn er!» afmaakt. Daarna leest men letterlijk het volgende:

«Wat er verder van Netje Roos werd, kwam de knappe heer, wiens ware naam: Karel van Truil was, nimmer te weten; maar zeker, zeer zeker wist hij, dat het schoone eenvoudige meisje een singoffier zijner boosheid was geworden, dat hij de zelfst eener maagd had verzoerd, dat hij den stem eener veduwe had geknakt, en dat hij het heil eens jongmans had ten groote gerigt.

«Weinige weken later betrad de schoone heer van Truil weder den bleichstoel; verniad ging hij naar buiten..... het bedreven kwaad — was hem vergeven.....?

Welligt kent dominé André de la Porte dit schandelijk voortbrengsel van den »reinsten» aller auteurs niet, doch dan heeft hij zeer ligtzinnig gehandeld met te zeggen, dat zelfs een pastoor zich niet behoort te schamen om voor te dragen wat Cremer geschreven heeft: een eerlijk gemeoed mag van zulke flaters ook al niet zeeziek worden, het zal er zich toch altijd over moeten schamen.

Het zou intusschen ook kunnen zijn dat de predikant wil trachten de beginselen van Cremer op ruimer schaal, bij een publiek, dat hem tot dusverre nog niet kent, te verspreiden, want het zal hem toch wel niet onbekend zijn dat Cremers gemeoedelijkheid een liberalen bijstaat heeft. De zes schetsen, die beginnen met de voorstelling van een *outrines* Katholiek, eindigen, na een nuanceering door alle godsdienstige rigtingen heen, met een *reinen* liberaal, die zich uit zuivere humaniteit geheel opoffert. En dat het den schrijver met zijne zes schetsen alleen te doen is geweest om het ongeloof daarmede een kroon op te zetten, blijkt als hij ten slotte zegt:

«Zoo sprak en zoo handelde de liberaal, die niet aan den davei geloofde, noch aan de driescheit, noch aan de praedestinatie; die niet geloofde aan den God-mensch zooals hij nog door velen werd aangeboden; die niet schroomde om de waarheid der bijbelsche verhalen te toetsen aan zijne rede en eigen godsdienstige gevoel; die er in gemeoede voor terugkeerde om het schepsel te plaatsen op den troon des heilals, en den mensch te stellen naast den almachtigen God, den Schepper en Bestuurder van hemel en van aarde, maar — die tevens den verheven Broeder der Ontheilheid innig liefhad om den zaligmakenden geest, dien hij door zijn leer en voorbeeld op aarde bragt, en God dankte voor die groote genadegift zijner eeuwige liefde.»

Wij Katholieken zijn zeker reeds te lang gewoond aan soortgelijke maçonnieke gemeoedelijkheid, om er nog zeeziek van te worden. Het staat den modernen predikanten vrij voorlezingen te houden over profane onderwerpen en die door de voortbrengselen van den »reinen en gemeoedelijken» Cremer op te luisteren; het staat echter den predikant André de la Porte niet vrij om met den »reinsten en gemeoedelijksten» *zijner* auteurs op een publiek te spekterleeren, dat, volgens zijne overtuiging, niet op de hoogte der zaak is.

17 Mei.

De Onde Valentijn.

(1) Heilige beelden en heilige relikwieën kennen de Katholieken niet, wel beelden en relikwieën van Heiligen.

TE AMSTERDAM, BIJ G. L. VAN LANGENHUYSEN, DRUKKER EN UITGEVER.

het einde boeijen bleef. Mejufvrouw Groote acteert ook zeer netjes en met smaak.

Na de "lezing" die geheel van buiten geleerd is, 't geen de aantrekkelijkheid van 't geheel zeer in de hand werkt, vergastte de spreekster haar publiek nog op de voordragt van het volgend vijftal verzen: *Elize's vlucht van B. ter Haar; wij zijn met z'n achten van Beets; Mieke in 't hooiland van Cremer; de conducteur van Beets, onze*

Vlissingse courant, 3 februari 1884:

Na de pauze droeg de spreekster niet minder dan een 7 tal gedichten voor en wel in deze reekende:

„Het jarkje" naar het Fransch van Marnet, door Wertheim; „een salmoes", van H. J. Schremaal; „de goudenen schuuts", van J. Breyer; „de rijk of Mieke's bepeinzing op 't hooiland", van J. J. Cremer, (titel in Oorlogstuschen toeval); „een rijtje", door W. J. van Zeggelen; „de conducteur" van N. Beets en „een kasselijk toeter", van E. Lau-

Hondervijftig jaren nutwerken Zaandam, 1939:

Eenige jaren vonden we de bekenden: Koopmans van Doekeren, Herman de Ridder, Dr. Jan ten Brink (vijf malen), H. J. Nassau Noordewier, L. F. J. Hassels, Johan Gram, Prof. Allard Pierson, en een zestal malen Justus van Maurik.

Voor het eerst verschijnt op het podium een vrouw, Mej. A. J. Groote uit Roosendaal, die begon met een novelle van eigen maaksel, getiteld „Maria en Marianne" en na de pauze ten beste gaf: „Elisa's vlucht" van B. ter Haar, „Met z'n achten" van N. Beets, „Bepeinzing van Mieke in 't Heuiland" van J. J. Cremer, en „'t Is erg met de meiden" van Laurillard. Een programma, dat op typische wijze, den tijd weerspiegelt. (1881).

Wij komen nu tot het laatste punt, alvorens tot het bespreken der verschillende instellingen over te gaan, n.l. de mededeelingen over de eereleden.

In de notulen van den 12en Januari 1866 vinden we opgeteekend, onder Art. 2, dat nu het aantal honoraire-leden tot vijf gedaald was, het Bestuur met

Laatst bijgewerkt: 25 juni 2021.

www.jacobcremer.nl